Акадэмія паслядыпломнай адукацыі

СУМЕСНЫ ПРАЕКТ «АД ЛАКАЛЬНЫХ ПРАЕКТАЎ – ДА МАСАВАЙ ПРАКТЫКІ»

НАРОДНАЯ Асвета

У МІНУЛАЕ – ПА-СУЧАСНАМУ: З ВОПЫТУ АРГАНІЗАЦЫІ КВЕСТАЎ У ШКОЛЕ

Рэалізацыя інавацыйнага праекта па ўкараненні этнакультурных тэхналогій для пашырэння і ўзбагачэння адукацыйнага асяроддзя ўстановы адукацыі

К. А. Ждановіч,
намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце Ждановіцкай СШ Мінскага раёна

Многія сучасныя падлеткі любяць у вольны час удзельнічаць у разнастайных квестах, а многія настаўнікі выкарыстоўваюць гэтыя гульні для вырашэння шматлікіх адукацыйных і выхаваўчых задач. Менавіта таму прымяненне квестаў на ўроках і ў пазаўрочнай дзейнасці мы паставілі ў цэнтр увагі падчас рэалізацыі ў школе **інавацыйнага праекта «Укараненне этнакультурных тэхналогій для пашырэння і ўзбагачэння адукацыйнага асяроддзя ўстановы адукацыі»** (2018–2022 гг.).

Нашы педагогі мелі магчымасць павысіць узровень прафесійнай кампетэнтнасці праз удзел у рэспубліканскім фестывалі інавацыйнага педагагічнага вопыту «Інавацыі як стратэгія самаразвіцця», рэспубліканскім семінары «Педагагічны кейс як адукацыйны рэсурс», міжнародным форуме «Інавацыі ў адукацыі: траекторыя міжнароднага супрацоўніцтва». У нашай установе адукацыі была арганізавана работа метадычнага семінара і часовых творчых груп, праведзены педагагічныя саветы «Інавацыі ў адукацыі: чаканні і магчымасці», «Узаемасувязь эфектыўнага педагагічнага і інавацыйнага вопыту», «Даследчы метад навучання як асноватворчы метад педагагічнай дзейнасці» і «Павышэнне прафесійнай кампетэнтнасці настаўніка. Панарама інавацыйнага вопыту». Асаблівая ўвага надавалася папулярызацыі школьных традыцый, звязаных з захаваннем народных абрадаў і свят, і распрацоўцы шматлікіх тэматычных мерапрыемстваў. Напрыклад, да Міжнароднага дня роднай мовы вучні 9–11 класаў рыхтавалі флэш-моб «Нашы любімыя словы», удзельнікі якога атрымалі ў падарунак эмблему з выявай валошкі, а арганізацыя дня інавацыйнага праекта была нацэлена не толькі на ўдасканаленне майстэрства настаўнікаў, але і на далучэнне вучняў да ажыццяўлення даследчай дзейнасці.

Прадуктамі праекта сталі відэазапісы выступленняў нашых творчых калектываў на школьных конкурсах «Спяваем па-беларуску» (https://drive.google.com/drive/folders/1Y3hfjvLmogcktXttMtPNmlMibeiRt7Cb?usp=sharing) і «Art-гаспадынька» (https://drive.google.com/drive/folders/1Hfjm45rQ-FIOBfIgtBXoaljA0DGJc24M?usp=sharing). Творчая група настаўнікаў падрыхтавала серыю квестаў, накіраваных на выхаванне грамадзяніна і патрыёта, здольнага берагчы і памнажаць культурную спадчыну свайго народа. Так, пры правядзенні шэрага мерапрыемстваў, прымеркаваных да народных свят Каляды, Багач, Масленіца, вучні наведвалі музеі, удзельнічалі ў інтэрактыўных гульнях, вывучалі тэорыю і самі стваралі творчыя праекты.

У рамках рубрыкі «Інавацыйная пляцоўка» настаўнікі Ждановіцкай СШ дзеляцца эфектыўным педагагічным вопытам і прадстаўляюць аўтарскія матэрыялы, распрацаваныя падчас рэалізацыі інавацыйнага праекта.

Прафесійная пераклічка

Кулінарны квест «Нацыянальныя беларускія стравы»

І. А. Несцяронак,
настаўнік пачатковых класаў вышэйшай катэгорыі Ждановіцкай СШ Мінскага раёна

І. С. Крышталевіч,
настаўнік пачатковых класаў вышэйшай катэгорыі гімназіі № 6 г. Маладзечна імя С. Ц. Дзямешкі

Мэты: папулярызацыя беларускай нацыянальнай кухні; стварэнне беларускамоўнага асяроддзя, якое садзейнічае далучэнню малодшых школьнікаў да народнай культуры і традыцый праз знаёмства з нацыянальнымі стравамі; развіццё маўленчых і камунікатыўных якасцей навучэнцаў.

Удзельнікі: вучні 1–4 класаў.

Ход кулінарнага квесту

І. Уводная частка

Вучні дзеляцца на каманды і прыдумваюць ім назвы. Вядучы знаёміць дзяцей з ***умовамі гульні***: кожная каманда атрымлівае маршрутны ліст, у адпаведнасці з якім павінна будзе выконваць заданні на розных станцыях і атрымліваць за гэта падказкі-літары – з іх напрыканцы квесту патрэбна скласці слова *смачна*.

ІІ. Асноўная частка

Станцыя 1. Заданне: з дапамогай шыфру *17, 16, 19, 21, 5* дайце назву крыжаванцы і разгадайце яе (матэрыялы для крыжаванкі размешчаны на сайце часопіса www.n-asveta.by).

Адказы. Крыжаванка «Посуд». Словы па гарызанталі: 1) сподак, 5) бутэлька, 7) гарлач, 8) патэльня. Словы па вертыкалі: 2) кубак, 3) відэлец, 4) імбрычак, 6) талерка, 9) шклянка, 10) лыжка.

Падказка-літара – ***с.***

Станцыя 2. Заданне: аб'яднайце часткі сказаў і складзіце з іх прыказкі і прымаўкі.

Адказы. 1) На смачны кусочак *(знойдзецца раточак).* 2) Кашы маслам *(не сапсуеш).* 3) Вясна багата кветкамі, *(а восень пірагамі).* 4) Ад поліўкі *(ножкі тоненькі).* 5) Як капуста тлуста, *(то і ў жываце не пуста).* 6) Без кавалка хлеба *(кепская бяседа).* 7) Часам з квасам, *(а парою з вадою).*

Падказка-літара – ***м.***

Станцыя 3. Заданне: пазнаёмцеся з інфармацыяй пра віды беларускіх супоў (https://www.russianfood.com/recipes/bytype/?fid=2,165) і назавіце іх.

Адказы. Жур, юшка, поліўка, халаднік, крупеня, гарохавы, грыбны, малочны.

Падказка-літара – ***а.***

Станцыя 4. Заданне: прачытайце рэцэпты прыгатавання беларускіх страў і адгадайце іх назвы.

Рэцэпты страў з бульбы

1. 1,2 кг бульбы, 2 ст. лыжкі мукі, 0,5 шклянкі алею, соль. Абабраную бульбу надраць на тарцы, бульбяную масу адціснуць, дадаць муку, соль, перамяшаць і адразу смажыць аладкі на добра разагрэтай патэльні з алеем. Падаваць са смятанай, сметанковым маслам, скваркамі, мочанымі брусніцамі. *(Дранікі.)*

2. 1 кг бульбы, 80 г сала, 3 цыбуліны, 50 г тлушчу, соль. Абабраную бульбу зварыць у падсоленай вадзе, прапусціць праз мясарубку. Падскварыць сала, нарэзанае дробнымі кавалачкамі, разам з пакрышанай цыбуляй, перамяшаць з бульбай. З атрыманай масы сфармаваць невялікія шарыкі, абсмажыць іх на тлушчы, затым выкласці на патэльню і падсушыць у духоўцы. *(Камы.)*

Падказка-літара – ***ч.***

Станцыя 5. Заданне: «прыгатуйце» з прапанаваных кампанентаў напоі і вызначце іх назвы.

Адказы. 1) Бярозавы сок, цукар – *бярозавік*. 2) Вада, мёд, зёлкі, спецыі – *збіцень*. 3) Сухары, дрожджы, цукар, вада – *квас*. 4) Ягады, вада, цукар, крухмал – *кісель*. 5) Вада, садавіна ці ягады, цукар – *узвар*. 6) Вада, мята, засушаныя кветкі ліпы, галінкі маліны, парэчкі – *гарбата*.

Падказка-літара – ***н.***

Станцыя 6. Заданне: суаднясіце паміж сабой малюнкі, дзе адлюстраваны беларускія стравы і народныя святы.

Адказы. 1) Вялікдзень – пірагі, фарбаваныя яйкі. 2) Масленіца – бліны. 3) Дажынкі – каравай. 4) Гуканне вясны – птушачкі з цеста. 5) Багач – кош з агароднінай і садавінай. 6) Дзяды – куцця.

Падказка-літара – ***а.***

III. Заключная частка

Дзеці складаюць слова *смачна* і ўспамінаюць фразу, якую кажуць гасцям, калі садзяцца за стол: «Смачна есці!» Падвядзенне вынікаў, узнагароджванне каманд.

QR-квест «Народныя мастацкія промыслы Беларусі»

М. В. Даніліна,
настаўнік гісторыі і грамадазнаўства
вышэйшай катэгорыі
Ждановіцкай СШ Мінскага раёна

Р. Г. Чашун,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
вышэйшай катэгорыі
Ждановіцкай СШ Мінскага раёна

Мэты: паглыбленне ведаў вучняў па беларускай мове, гісторыі, этнаграфіі і краязнаўстве; фарміраванне ў дзяцей этнакультурных кампетэнцый і крэатыўных здольнасцей; развіццё камунікатыўных навыкаў, умення працаваць у камандзе, выхаванне культуры зносін.

Удзельнікі: вучні 9–11 класаў.

Ход QR-квесту

I. Уводная частка

Вучні дзеляцца на каманды і прыдумваюць ім назвы. Вядучы знаёміць удзельнікаў з ***умовамі гульні***: каманды рухаюцца па індывідуальным маршруце і павінны на кожнай з чатырох станцый, атрымаўшы падказку, знайсці прадмет, дзе схаваны лісток з QR-кодам, перайсці па спасылцы на адпаведны электронны рэсурс, пазнаёміцца з прапанаванай інфармацыяй, адказаць на пытанні і зарабіць балы (ад 1 да 10).

II. Асноўная частка

Станцыя «Разьба па дрэве». Падказка: падумайце, якому святу супрацьстаяць Каляды ў гадавым коле, назавіце імя багіні гэтага свята і знойдзеце QR-код на адным са стэндаў (назва школьнага літаратурна-творчага аб'яднання пераклікаецца з назвай гэтага свята). *(Купалле.)*

Заданне: прачытайце артыкул «Разьба па дрэве», які можна знайсці па QR-кодзе, і адкажыце на ***пытанні***.

1. Што сімвалізуе дэкаратыўны матыў разетка, які да нашага часу выкарыстоўваецца разьбярамі па дрэве?

2. Якія часткі жылля ўпрыгожвалі скразной разьбой?

3. Якія вырабы можна стварыць з дапамогай аб'ёмнай або скульптурнай разьбы?

Станцыя «Саломапляценне». Падказка: гэты прадмет з'яўляецца сімвалам свята, яго шанавалі, выкарыстоўвалі пры сустрэчы дарагіх гасцей, падчас вяселля і іншых свят – знайдзіце ў кабінеце гэты прадмет і атрымаеце QR-код. *(Ручнік.)*

Заданне: прайдзіце па QR-кодзе, паглядзіце відэафрагмент пра саломапляценне і адкажыце, якое значэнне нашы продкі надавалі вырабам з саломкі; назавіце ўнікальны помнік мастацтва, створаны беларускімі майстрамі ў пачатку XIX стагоддзя, што захоўваецца ў Музеі беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах. *(Царскія вароты.)*

Станцыя «Выцінанка». Падказка: QR-код вы зможаце знайсці, калі адшукаеце на стале прадмет, які называецца прас, і растлумачыце значэнне гэтага слова.

Заданне: азнаёмцеся з інфармацыяй, змешчанай пад QR-кодам, і адкажыце на ***пытанні***.

1. Што такое выцінанка?
2. Якія віды выцінанкі вызначаюць даследчыкі?
3. Якія хатнія рэчы ўпрыгожвалі выцінанкай?
4. Выцінанкі якога колеру часцей за ўсё ўжываліся на Беларусі?
5. У якім беларускім горадзе ў XX стагоддзі склалася цэлая дынастычная школа па выцінанцы?
6. Якімі нажніцамі і чаму любілі выразаць выцінанку беларускія майстры?

Станцыя «Ганчарства». Падказка: QR-код вы зможаце атрымаць, калі знойдзеце прыстасаванне для прыгатавання малочнага прадукту, які можна дабаўляць у многія стравы, але калядная куцця, напрыклад, абыходзілася без яго. *(Маслабойка.)*

Заданне: прачытайце артыкул «Ганчарства», выкарыстаўшы QR-код, і дайце адказы на ***пытанні***.

1. Які посуд нашы продкі называлі *спарыш*, альбо *парнік*, *двайнік*? Для чаго яго выкарыстоўвалі?
2. Якія гліняныя цацкі выраблялiся для дзяцей?
3. Пра якіх сучасных беларускіх майстроў-ганчароў вы даведаліся з артыкула?

III. Заключная частка

Падводзяцца вынікі мерапрыемства, узнагароджваюцца пераможцы.

Квест-падарожжа «Праз смугу стагоддзяў»

Т. А. Манцівода,
настаўнік гісторыі і мастацтва
вышэйшай катэгорыі
Ждановіцкай СШ Мінскага раёна

Г. А. Камарова,
настаўнік матэматыкі і інфарматыкі
вышэйшай катэгорыі
Ждановіцкай СШ Мінскага раёна

Мэты: знаёмства вучняў з традыцыямі старажытнага народнага свята Багач, выхаванне ў дзяцей павагі да нацыянальнай спадчыны і культуры.

Удзельнікі: вучні 4–9 класаў.

Падрыхтоўчы этап гульні: пераагучванне мультфільма «Лёгкі хлеб» з рускай мовы на беларускую.

Ход квесту-падарожжа

I. Уводная частка

Удзельнікі дзеляцца на каманды, знаёмяцца з легендай і ***ўмовамі гульні:*** каманды адначасова пачынаюць рухацца згодна з маршрутным лістом; на кожнай станцыі патрэбна выканаць заданні, атрымаць адзнаку

настаўніка-кансультанта ў маршрутны ліст, узяць картку з літарай; напрыканцы квесту з літар неабходна скласці ключавое слова *Багач*.

Легенда. Да нас сёння прыляцеў птах з далёкай мінуўшчыны і прынёс ліст, які напісаў адзін цікавы персанаж. Праўда, ён не прадставіўся. Калі вы здолееце адгадаць яго імя, ён зможа з глыбіні мінулых часоў хоць на адну гадзіну завітаць да нас у XXI стагоддзе і паглядзець, як мы жывём. Некалі ён быў у вялікай пашане: продкі нашы яго чакалі, сустракалі, святкавалі. Мянялася жыццё – дзесьці ў мінулым заблукаў наш невядомы персанаж, забылі пра яго беларусы. Давайце дапаможам яму і зладзім цікавы квест-падарожжа. Пяць дзівосных месцаў чакаюць вас, сябры, куды наш таямнічы персанаж праз птаха адправіў розныя падказкі-шыфры, якія разгадваюцца наступным чынам: кожную літару трэба замяніць на літару, якая знаходзіцца праз адну злева ў беларускім алфавіце.

II. Асноўная частка

Прыпынак «Каравай». Падказка-шыфр: ***мфнкпвтпвб мпкев***. *(Кулінарная кніга.)*

Заданне: «спячыце» каравай, выбраўшы патрэбныя інгрэдыенты.

Інгрэдыенты: *разынкі,* цынамон, *разрыхляльнік,* кмен, *цукар, мука, дрожджы, яйкі, ваніль, малако,* цэдра лімона, *цукаты,* ядловец, агрэст, шыпшына, аксаміткі, бурштын.

Прыпынак «Прыказкі». Падказка-шыфр: ***ўнфовывнюпэ унрхпкм***. *(Тлумачальны слоўнік.)*

Заданне: у слоўніку знаходзіцца картка з тэкстам «646 старонка, 3 слупок, 12 артыкул» (слова *сявенька*); прачытайце значэнне прадстаўленага слова, знайдзіце ў памяшканні дадзены прадмет – побач з ім ляжыць картка з прыказкамі, якія трэба ўзнавіць, уставіўшы прапушчанае слова. (*Адказ:* рагач.)

1. Прыйшоў Багач – кідай…, бяры сявеньку ды сей памаленьку.
2. Багач – бярыся за…, ідзі пад авёс араць.
3. Багач заткнуў у страху…
4. Прыйшоў Багач – рыкнуў…

Слова «рагач» можа быць незнаёмым вучням, таму ім прапануецца атрымаць яшчэ адну падказку: «532 старонка, 2 слупок, 18 артыкул». Такім чынам дзеці даведаюцца, што ў беларускай мове сучаснаму слову *саха* адпавядае архаізм *рагач*.

Прыпынак «Арнамент». Падказка-шыфр: ***тфыпкм***. *(Ручнік.)*

Заданне: сабярыце з пазлаў арнамент, які сімвалізуе багацце; каб атрымаць яго элементы, адгадайце ***загадкі***.

1. Стаіць паніч дагары нагамі. *(Вілы.)*
2. Маленькі, гарбаценькі, а ўсё поле абскача. *(Серп.)*
3. Адна матка 12 сыноў мае, на ўсе націскае. *(Граблі.)*
4. Што нас корміць, а есці не просіць? *(Зямля.)*
5. Вісіць сіта круглавіта, залатое, навітое. *(Сонца.)*
6. Тысячы брацікаў звязаны, адным паяском падвязаны. *(Сноп.)*
7. Б'юць яго цапамі, рэжуць нажамі, за тое яго і лупяць, што ўсе вельмі любяць. *(Хлеб.)*

Прыпынак «Лёгкі хлеб». Падказка-шыфр: ***ўянждкйвт***. *(Тэлевізар.)*

Заданне: паглядзіце мультфільм «Лёгкі хлеб» і складзіце ланцужок з этапаў вырошчвання і прыгатавання хлеба.

Прыпынак «Лён». Падказка-шыфр: ***нзп***. (Лён.)

Заданне: паслухайце беларускую народную песню «Ох і сеяла Ульяніца лянок», выпішыце словы, звязаныя з апрацоўкай лёну, і расстаўце іх у парадку арганізацыі працэсу. *(Сеяла – палола – рвала – ставіла – слала – прала – ткала.)*

III. Заключная частка

Атрымаўшы ўсе літары, дзеці збіраюць слова *Багач*. Каб пазнаёміцца з традыцыямі дадзенага свята, ім прапануецца паглядзець відэасюжэт: https://www.youtube.com/watch?v=WEhmX-yfBaE.

ЛІТАРАТУРА

1. **Краж, У. М.** Беларускія народныя гульні ў школе: вучэб.-метад. дапаможнік / У. М. Краж, В. В. Трубчык. – Маладзечна: Перамога, 1997. – 111 с.
2. **Сысоў, У. М.** З крыніц спрадвечных: пра каляндарную і сямейную абраднасць беларусаў / У. М. Сысоў. – Мінск: Вышэйшая школа, 1997. – 414 с.
3. **Хандрыка, С. В.** Беларуская народная культура на ўроках роднай мовы: 5 – 9 класы / С. В. Хандрыка. – Мазыр: Белы вецер, 2008. – 90 с.